

УДК 351.84

К. В. Дубич,
к. пед. н., доцент, докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики
Національної академії державного управління при президентові України м. Київ

ВЕЛИКОБРИТАНСЬКА ТА АМЕРИКАНСЬКА МОДЕЛІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

K. Dubych,
Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor, Post-Doctoral Student of Chair of Social and Humanitarian Policy,
the National Academy of Public Administration, Office the President of Ukraine, Kyiv

THE ENGLISH AND AMERICAN MODELS OF SOCIAL SERVICES DELIVERY
AS EUROPEAN INTEGRATION LANDMARKS FOR THE SOCIAL SERVICES SYSTEM
TRANSFORMATION IN UKRAINE

У статті аргументовано важливість ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС для здійснення трансформацій у вітчизняній системі надання соціальних послуг. Акцентовано на необхідності в розробленні та впровадженні механізмів державного управління соціальними послугами в контексті реалізації положень Закону України "Про соціальні послуги". Проаналізовано великобританську та американську моделі "держави загального добробуту", виявлено їх переваги, недоліки та спільні риси. Подано бачення автора щодо можливостей впровадження елементів моделі "держави загального добробуту" в практику надання соціальних послуг в Україні.

The paper argues the importance of ratifying the Association Agreement between Ukraine and the EU to implement transformations in the social services national system. It was emphasized the need for developing and implementing social services techniques in the context of the Law of Ukraine On social services. The UK and the US 'welfare state' models were analyzed and its strengths, weaknesses, and similarities were revealed. It was submitted the author's vision on the possibility for introducing elements of the 'welfare state' models into the social services practice in Ukraine.

Ключові слова: соціальні послуги, державне управління, Україна, США, Великобританія, реформування, євроінтеграція, зарубіжний досвід, "держава загального добробуту".

Key words: social services, public administration, Ukraine, the United States, United Kingdom, reforming, European integration, foreign experience, 'welfare state'.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Відповідно до ст. 1 Конституції України [1] наша держава є соціальною, що передбачає впровадження та функціонування соціально-орієнтованої моделі держави, яка культивується в розвинутих країнах Заходу, зокрема в США та Великобританії. Така модель базується на вжитті заходів щодо підвищення рівня добробуту населення та приділення особливої уваги його вразливим категоріям.

Україна взяла на себе зобов'язання щодо поступового наближення рівня життя своїх громадян до європейських стандартів та приведення соціальної політики у відповідність до норм і вимог Європейського Союзу з офіційно проголошеним країною стратегічного курсу зовнішньої державної політики на інтеграцію до зони ЄС. 16 вересня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 1678-VII [3], відповідно до якого ратифіковано спільно з Європейським Парламентом Угоду про асоціацію між Україною та ЄС* [5] (далі — Угода). Передбачається, що Україна повинна імплеметувати положення Угоди та в 2017 р. стати повноправним членом ЄС.

У ст. 420 Угоди [5] визначено цілі та засади співробітництва між Україною та ЄС у різних галузях, зокрема в сфері реформування системи соціального захисту населення шляхом її модернізації та підвищення рівня ефективності функціонування. Україна повинна забезпечити гармонізацію національного законодавства та привести його у відповідність до законодавства і практики ЄС у вказаній сфері. У контексті реформування системи соціального захисту населення передбачається вдосконалити її важливу і невід'ємну складову систему надання соціальних послуг.

З огляду на викладене вище актуалізується необхідність у більш ґрунтовному вивченні кращих зарубіжних моделей надання соціальних послуг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР

Існує ціла низка теоретично-наукових доробок, в яких через призму різних галузей науки розглядається широкий спектр питань сфери соціального захисту населення та її складової соціальних послуг. Написанню даної статті передувало ґрунтовне вивчення наукової літератури, праць і публікацій, авторами яких є такі вітчизняні науковці та дослідники, як С. Бандур, К. Батигіна, Н. Болотіна, Н. Борецька, К. Ващенко, Н. Власенко, О. Власюк, І. Гнибіденко, С. Горбунова-Рубан, А. Гриненко, І. Калачова, А. Колот, І. Курило, Е. Лібанова, О. Макарова, М. Мокляк, О. Новікова, О. Пішуліна, П. Пилипенко, О. Савченко, Ю. Саєнко, Т. Семигіна, Б. Сташків, А. Халецька та ін.

Осмісленню широкого спектру соціальних проблем, питань соціальної політики та надання соціальних послуг сприяли роботи вітчизняних науковців В. Гошовської, М. Кравченко, О. Палій, О. Петроє, В. Скуратівського, П. Ситніка, В. Трощинського, Н. Ярош, І. Ярошенко та ін.

Корисними в ході написання даної статті виявилися також матеріали опубліковані Проектом ТАСІС "Посилення регіональних соціальних служб", в яких висвітлюються вітчизняний і зарубіжний досвід соціальних послуг.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Незважаючи на опублікування цілої низки наукових праць, авторами яких є вказані вище вчені та дослідники, сучасні моделі надання соціальних послуг, зокрема американська та великобританська, залишаються наразі недостатньо проаналізованими через призму наукових досліджень державного управління соціальної науки.

Викладене вище зумовило потребу в виокремленні даної теми в окремий напрям дослідження та його проведення в даній статті.

Метою та завданням статті є:

— визначення на прикладі США та Великобританії сучасних тенденцій розвитку і реформування моделей надання соціальних послуг і можливостей впровадження їх елементів у вітчизняну практику.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, який характеризуються регулярними фінансово-економічними кризами, тривалою політичною нестабільністю,

інтенсифікацією процесів глобалізації, жорсткою конкуренцією на світових ринках, увагу науковців, фахівців у соціальній сфері та пересічних громадян країни привертають питання соціального захисту населення. За таких умов стає очевидним, що спроможність держави щодо забезпечення гідного рівня життя осіб, які потрапили в складні життєві обставини, спричинені соціальним становищем (старість, зубожіння, соціальне сирітство, інвалідність, обмеження соціально-економічних можливостей людей та ін.) та не можуть їх подолати самотійно, знижується.

Державі все складніше вдається швидко та адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики сьогодення, пов'язаних з розв'язанням соціальних проблем, значною мірою через існування в системі соціального захисту населення успадкованих пережитків радянської системи соціального забезпечення. Так система надання соціальних послуг, як складова соціального захисту населення, потребує невідкладних подальших трансформацій. Незважаючи на те, що в 2003 р. було прийнято Закон України "Про соціальні послуги" [4], механізми державного управління такими послугами залишаються і донині недостатньо розробленими та впровадженими, що "паралізує" на практиці реалізацію багатьох положень вказаного закону. Де-факто, сьогоденні соціальні послуги в Україні підмінені, різними "рудиментами" радянської моделі соцзабез, зокрема пільгами, соціальними виплатами і матеріальною допомогою.

Про низький рівень ефективності вітчизняної системи соціальних послуг відмічається в Стратегії реформування системи надання соціальних послуг [2]. З імплементацією Угоди [5] підвищується вірогідність того, що Закон України "Про соціальні послуги" [4] буде приведений у відповідність до вимог ЄС в цій сфері та втілено в життя повною мірою. Відповідно до ст. 420 Угоди [5] очікуваними результатами проведення реформ у вказаній системі мають бути підвищення рівня якості обслуговування громадян, створення та забезпечення ефективної конкуренції на вітчизняному та міжнародному ринках надання соціальних послуг.

Трансформації системи соціальних послуг повинні базуватися на кращій зарубіжній практиці та позитивному досвіді, напрацьованих у розвинутих країнах Заходу. Результати аналізу практики, досвіду в сфері соціального захисту та надання соціальних послуг, які накопичено, зокрема, у Великобританії та Сполучених Штатах Америки, переконливо свідчать, що застосовувані цими країнами відповідні моделі є ефективними та раціональними. Багато вітчизняних науковців і практиків у сфері соціального захисту населення схиляються до думки, що однією з прийнятних для адаптації у вітчизняну державно-управлінську практику моделей надання соціальних послуг є так звана ліберальна "держава загального добробуту" (welfare state). Найбільш відомими сьогодні у світі є такі моделі "держави загального добробуту": американська, великобританська (англосаксонська), німецька та скандинавська. Існує достатньо доказів, які дають підстави в цілому стверджувати, що соціальні послуги, що надаються в рамках вказаної моделі, є якісними, раціональними, гнучкими та доступнішими для різних вразливих груп населення. В результаті проведення відповідних реформ вдалося істотно зменшити кількість осіб, що знаходяться за межею бідності та підвищити рівень життя населення. В цьому контексті проаналізуємо стисло генезу, сутність і сучасні тенденції розвитку "держави загального добробуту".

* Примітка. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

"Держава загального добробуту" виникла в 30-х рр. XX ст. у період "великої депресії" (Great Depression), коли в державах Заходу різко підвищився рівень бідності. У відповідь на цей виклик уряди цих країн вдалися до вироблення нової моделі соціального захисту населення "від колиски до могили" ('from cradle to grave'), невід'ємною складовою якої є система надання соціальних послуг. Розроблення моделі "держави загального добробуту" значною мірою було ідеологізоване в минулому. В умовах двополюсного протистояння комуністичного та капіталістичного таборів держав на світовій арені США, Великобританія та інші розвинуті капіталістичні країни ставили за мету створити більш ефективну систему соціального захисту, яка має: підвищувати економічну ефективність; зменшувати рівень бідності; сприяти соціальній рівності; активізувати соціальну інтеграцію; підтримувати соціальну стабільність; сприяти особі самостійній життєдіяльності. Концепція "держави загального добробуту" базується на таких принципах, як: рівних можливостей; справедливого розподілу суспільних благ; публічної відповідальності [9, с. 22; 10, с. 117—135].

Отже, "держави загального добробуту" — це державно-управлінська концепція, в якій держава відіграє ключову роль у соціальному захисті, сприяє в економічному та соціальному добробуту своїх громадян. Дану модель розглядають, як "симбіоз" демократії, соціального забезпечення і капіталізму.

Після Другої світової війни у Великобританії та США гостро постали питання щодо відбудови зруйнованих війною об'єктів, різко зросли потреби громадян в отриманні послуг, зокрема соціальних. Ці країни вдалися до проведення у різних сферах суспільства цілої низки реформ, ідеологічним підґрунтям яких було кейнціанство — теорія макроекономічного розвитку, положення якої передбачали збільшення державних соціальних видатків, підвищення соціальної справедливості громадян та бази концепції "держави загального добробуту" [7, с. 1245].

Сьогодні "держави загального добробуту", асоціюється з процесом реформування системи соціального захисту, надання соціальних послуг, покращення умов матеріального забезпечення населення та є актуальним питанням для диспутів серед західних науковців. Розглянемо більш докладніше моделі "держави загального добробуту" у Великобританії та США.

У межах "держави загального добробуту" у Великобританії здійснюється розподіл суспільних благ, який базується на індивідуальному підході до соціального забезпечення громадян шляхом надання грошових соціальних виплат, допомоги та соціальних послуг. Реалізація урядових соціальних програм, крім пенсій, соціального страхування, допомоги малозабезпеченим сім'ям, по інвалідності та хворобі, відпусток декретних і по догляду за дитиною, включає також оплату соціальних послуг по догляду за пристарілими, інвалідами та спеціалізовані послуги (лікування алкоголізму, наркотичної залежності та ін.). Базовими елементами системи "держави загального добробуту" в Об'єднаному Королівстві Великобританії є: Національна програма охорони здоров'я; Програма соціальних послуг; Програма соціального забезпечення; Програма пенсійного забезпечення.

У межах перших двох Національних програм забезпечується надання гарантованого державою рівня медичних і соціальних послуг. Управління цими програмами здійснюють відповідні міністерства, а на місцях їхні структурні підрозділи. Особливістю Програми соціальних послуг є те, що її реалізують здебільше недержавні організації — суб'єкти надання таких послуг [6, с. 1019—1020; 12, с. 195—228].

Протягом останніх років світова фінансово-економічна криза змусила уряди Великобританії переглянути соціальну політику та державні соціальні видатки. Надмірну "щедрість" і лояльність "держави загального добробуту" щодо соціальних виплат та допомоги, риси які відносили до переваг капіталістичної системи та соціально-зорієнтованої держави, стали розглядати у Нижній палаті парламенту Великобританії "несправедливою та неприпустимою". В доповіді констатувалося, що "70% з 4 млн нових робочих місць, створених у Великобританії упродовж останніх років економічного зростання, дісталися іноземним працівникам, водночас 4,5 млн британських громадян живуть за рахунок допомоги по безробіттю та соціальних виплат" [8].

Іншими словами, сучасна великобританська модель "держави загального добробуту" має вагомий недолік відсутність мотивації для громадян країни до самостійного вирішення власних матеріальних і соціально- побутових проблем та спонукання до ведення ними паразитуючого способу життя. Покоління домогосподарств Великобританії "спадково" не працюють упродовж десятиліть: "їм краще жити на щотижнево отримувані соціальні виплати і проводити час зі своїми дітьми, ніж працювати на будь-якій роботі, запропонованій за місцем проживання. Багато британців є вкрай лінівими, немотивованими та незацікавленими працювати. Їм притаманні вади не фізичні, а психологічні". Вирішення питання добробуту своїх сімей вони "перекладають" на державу, що підвищує невдоволення працюючих громадян країни, яким "доводиться важко працювати за низьку зарплату" [13].

Багато західних дослідників обстоюють точку зору, що в США модель соціального захисту населення є не стільки "державою загального добробуту", скільки "державою можливостей для страхування" ('opportunity-insurance state'). Здійснювані нині в США реформи пов'язані зі "зменшенням ролі" держави, зміною її функцій, обмеженням управлінського втручання в соціальну сферу, розширенням форм недержавного надання соціальних послуг, фінансування програм і систем соціального захисту в цілому, трансформаціями механізмів та методів бізнес-управлінського впливу [9, с. 22].

Американська модель "держави загального добробуту" зорієнтована на жорсткі умови ринку, в якій соціальні потреби, як індивідуальні, так і суспільні в цілому, держава задовольняє за допомогою механізмів ринкових відносин. Так, соціальні послуги (освіта, охорона здоров'я, матеріальне забезпечення для людей похилого віку та ін.) надаються населенню на конкурентних засадах шляхом їх вибору та купівлі на ринку безпосередньо самими отримувачами таких послуг. У США "державу загального добробуту" називають "залишковою", тобто держава визначає види діяльності, які можуть ефективно здійснювати в соціальній сфері недержавні організації та залишає за собою повноваження та відповідальність щодо виконання певних соціальних функцій, які вказані організації неспроможні в умовах ринку реалізувати.

Практичним проявом такої політики є те, що переважна більшість соціальних функцій, які можна здійснювати в умовах ринку, держава передала на контрактних засадах у відання приватного суспільного сектору, залишивши за собою виконання тільки функцій неконкурентоспроможних або "неринкових". Роль федерального уряду в сфері надання соціальних послуг обмежено до визначення відповідних орієнтовних цілей, механізмів стимулювання та показників для оцінки їх досягнення. По суті це типова консервативна модель, в якій роль держави зводиться до надання матеріальної підтримки виключно

громадянам, які знаходяться за порогом бідності, що є об'єктом палких диспутів з боку зарубіжних науковців і широкого загалу.

У США відсотки державних соціальних видатків до показника ВВП в цілому мають тенденцію до зростання, а соціальні допомоги у країні, як і у Великобританії, перетворилися в "соціальну хворобу" — спосіб прожиття десятків мільйонів американців, які без "соціального амортизатора" не уявляють своє життя в суспільстві. Так, понад 80 млн американських громадян регулярно отримували допомоги за програмами державного соціального страхування, обсяг яких у 1997 р. перевищив межу в 1 трлн дол. США [14].

Сучасна модель "держави загального добробуту" в США базується, передусім, на підтримці високих темпів економічного зростання та зменшенні рівня бідності в найбільш оптимальний для економіки і результативний для системи соціального захисту спосіб. Наріжним каменем ліберальної моделі "держави загального добробуту" є створення сприятливих для матеріального добробуту населення умов, насамперед, шляхом підвищення темпів економічного зростання, а залишковій системі соціальних трансфертних платежів відводиться другорядне, допоміжне місце.

Державна політика щодо подолання бідності, хоч і є пріоритетом "держави загального добробуту" в США, але значною мірою залежить від сектору економіки. Ефективна економічна діяльність, як передбачається, має покращити матеріальний добробут громадян через підвищення їхніх доходів і зайнятості. Дана політика також базується і на приватних трансфертах — приватних внесках, даруваннях, благодійних пожертвуваннях. У США історично сформовані дві незалежних гілки соціального забезпечення державна і приватна. Між державою і бізнесом чітко розподілено відповідні функції: держава здебільше відповідає за підтримку мінімального рівня допомоги і поширення її доступності; бізнес, як правило, забезпечує надання соціальних послуг більш широкого асортименту та кращої якості.

На переконання лібералів, якщо економіка та приватний сектор функціонують ефективно, то тоді існує незначна потреба для втручання держави в систему соціального захисту населення, зокрема через державні трансфертні платежі, призначених для пом'якшення наслідків бідності. В міру того, як така потреба стає актуальною, розробляється та реалізується ліберальна стратегія "держави загального добробуту", метою якої є надання зубожілій категорії населення цільової, максимально адресної допомоги в "поміrkованих" обсягах. Іншими словами, соціальні виплати і допомоги держава без надмірностей, в жорстких межах "викроє" з бюджетних видатків і спрямовує тим, хто найбільше їх потребує, а розміри виплати і допомоги дозволяють лише уникнути визначеної межі бідності.

Сучасні умови розвитку, зокрема "демографічна бомба" або тенденція до "старіння населення", кидають серйозні виклики моделі "держави загального добробуту" в США: за даними Федерального Бюро перепису населення прогнозується, що в США у 2050 р. відсоток населення, що отримуватиме пенсії за віком сягне 47 %, що на 27 % більше в порівнянні з 2000 р. З цією метою в Сполучених Штатах поступово підвищують пенсійний вік, який в 2017 р. має сягнути 67 років [11, с. 1, 4]. За таких обставин цілком очевидно, що розглянуті вище трансформації є лише початком проведення подальших реформ моделі "держави загального добробуту" в США.

Узагальнюючи та резюмуючи викладене вище, слід відмітити, що незважаючи на відмінності в великобри-

танській та американській моделях "держави загального добробуту", їм притаманні такі спільні риси: реформи у форматі держави загального добробуту" інспіровані ідеями, ідеологією неолібералізму та базуються на його постулатах; глобалізація, яка зумовила нагальну потребу в мінімізації соціальних видатків з державного бюджету обох країн; підвищення попиту з боку отримувачів на обсяги надання таких послуг; курс соціальної політики на підвищення рівнів ефективності та якості соціальних послуг; курс економічної політики на постійне підвищення рівня життя населення, їх матеріального забезпечення, що є наріжним каменем системи надання соціальних послуг; ринок та конкуренція, які є ефективними та дієвими механізмами організації надання соціальних послуг, справедливого і заощадливого розподілу та розміщення ресурсів.

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕНОГО ВИЩЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА АМЕРИКАНСЬКОЇ МОДЕЛЕЙ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗДІЙСНОВАНИХ В УКРАЇНІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДАЮТЬ ПІДСТАВИ СФОРМУЛЮВАТИ ТАКІ ВИСНОВКИ

1. З'ясовано, що ратифікація Україною Угоди про асоціацію між Україною та ЄС має стати "каталізатором" здійснення реальних трансформацій у вітчизняній системі надання соціальних послуг, якій, попри перманентні протягом останніх 11 років безсистемні та неефективні намагання багатьох урядів країни реформувати вказану систему, і донині притаманні пережитки радянської системи соцзабег (заплутана та витратна система пільг, соціальних витрат і допомоги тощо). Важливо, щоб у контексті реформування вітчизняної системи надання соціальних послуг до його пріоритетів було віднесено механізми державного управління соціальними послугами, які визначено положеннями Законом України "Про соціальні послуги".

2. Аналізом встановлено, що сучасну великобританську модель "держави загального добробуту" було впроваджено після Другої світової війни з метою усунення її негативних соціальних наслідків. Реалії сьогодення змушують керівництво держави адекватно реагувати на недоліки британської "держави загального добробуту", основними з яких є утриманство, надмірна лояльність до осіб, що отримують соціальні виплати та допомоги.

3. Виявлено, що в США передумовою впровадження сучасної моделі "держави загального добробуту" була світова економічна криза в 1930-х роках ("велика депресія") та проголошена керівництвом держави "війна з бідністю". Практичною формою її реалізації стало соціальне страхування та надання допомоги зубожілим громадянам США. Діюча нині в США "держава загального добробуту" базується на: підтримці високих темпів економічного зростання, що дає змогу покращити матеріальний добробут і зайнятість громадян; зменшенні рівня бідності в найбільш прийнятний для економіки та системи соціального захисту спосіб, активного залучення приватних внесків, благодійних пожертвувань. З'ясовано, що втручання держави в систему соціального захисту населення є мінімальним — виконання більшості соціальних функцій делеговано недержавному та приватному секторам.

Дослідження показало, що сучасні умови суспільного розвитку кидають нові виклики моделям "держави загального добробуту" в США та Великобританії, які

вірогідно зумовлять подальші її трансформації в ході яких керівництво цих країн змушено буде вдаватися до вжиття жорстких і непопулярних заходів, пов'язаних зі зменшенням соціальних видатків, реструктуризацією соціальних виплат, допомоги та ін. Такі трансформації взаємопов'язані з іншими галузями, зокрема з економікою та публічним управлінням. Малоімовірно, що діючі в цих країнах моделі надання соціальних послуг будуть радикально змінені, але глобалізація, економічна криза, інші ендегенні та екзогенні чинники спонукають до переосмислення засадничих принципів функціонування "держави загального добробуту", модернізації механізмів її реалізації в сфері надання соціальних послуг.

4. У контексті сучасних реалій України з'являються вагомі підстави стверджувати, що трансформації в напрямі розбудови конституційно задекларованої соціальної держави, запозичення ліберальної моделі "держави загального добробуту" та здійснювані в цьому напрямі реформи будуть гальмуватися пережитками посттоталітарного українського суспільства, корупцією, яка охопила соціальну та інші сфери країни.

Література:

1. Конституція України: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. із змінами, внесені Законом України від 8 груд. 2004 р.: за станом на 1 січня 2006 р.]. — К.: М-во юстиції України, 2006. — 124 с.
2. Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 серп. 2012 р. № 556-р. // Офіц. вісн. України. — 2012. — 20 серп. (№ 61). — С. 71. — Ст. 2482.
3. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII // Відом. Верховної Ради України: офіц. вид. — 2014. — 3 жовт. (№ 40). — С. 2843. — Ст. 2021.
4. Про соціальні послуги: Закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-IV (із змінами, внесені згідно із 8 Законами в 2004—2012 рр.) // Офіц. вісн. України. — 2003. — 1 серп. (№ 29). — С. 52. — Ст. 1435.
5. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами: Електронний ресурс // Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції: офіц. веб-сторінка. — 2014. — 30 жовт. — Режим доступу: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevrint/doccatalog/document?id=56219>
6. Encyclopedia of governance: in 2 volumes / [Mark Bevir (Ed.) et al.]. — London: SAGE Publications Ltd., 2007. — Vol. 1. — 1028 p.
7. Encyclopedia of political economy: Vol. 2 / O'Hara Phillip Anthony (ed.). — UK: London, Routledge, 2001 — 1302 p.
8. Field F. The Welfare State — Never Ending Reform: Electronic Resource / Frank Field // BBC website. — 2014. — Access Mode: http://www.bbc.co.uk/history/british/modern/field_01.shtml
9. Goodin R. E. The Real Worlds of Welfare Capitalism / Robert E. Goodin, Bruce Headey, Ruud Muffels, Henk-Jan Dirven. — UK: Cambridge, Cambridge University Press, 2004. — 358 p.
10. McAuley J.W. An Introduction to Politics, State and Society / James W. McAuley. — UK: London, SAGE Publications Ltd., 2003. — 232 p.

11. Razin A. The Decline of the Welfare State: Demography and Globalization / Assaf Razin, Efraim Sadka, Chang Woon Nam. England: London, the MIT Press, 2005. — 135 p.

12. Rice J. M. The Temporal Welfare State: A Crossnational Comparison / Rice James Mahmud, Robert E. Goodin, Antti Parpo // Journal of Public Policy. 2006. (Sept. — Dec.). — Vol. 26 (No. 3). — С. 195—228.

13. Turner J. Welfare state reforms: Electronic Resource / Jane Turner // Manchester Salon website. — 2014. — Access Mode: <http://manchestersalon.org.uk/welfare-state-reforms-jane-turner.html>.

14. Welfare Reform in the United States: Electronic Resource // US Government Info: A part of The New York Times Company. 2012. — Access Mode: <http://usgovinfo.about.com/od/federalbenefitprograms/a/welfare-reform.htm>

References:

1. The Constitution of Ukraine (2006), Ministry of Justice of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), "Order "On approval of the Strategy of reforming the social services system", Ofits. visnyk Ukrainy, vol. 61, p. 71.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On ratification of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other part, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 40, p. 2021.
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On social services", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 29, p. 52.
5. The Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on European Integration issues (2014), "The Association Agreement between Ukraine and the European Union and its Member States", available at: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevrint/doccatalog/document?id=56219> (Accessed 29 Oct 2014).
6. Bevir, M. (2007), Encyclopedia of governance, Thousand Oaks, Sage Publications, California, US.
7. O'Hara, P. A. (2001), Encyclopedia of political economy, vol. 2, Routledge, London, UK.
8. Field, F. (2014), "The Welfare State — Never Ending Reform", The BBC, [Online], available at: http://www.bbc.co.uk/history/british/modern/field_01.shtml (Accessed 25 Oct 2014).
9. Goodin, R. E. Headey, B. Muffels, R. Dirven, H. J. (2004), The Real Worlds of Welfare Capitalism, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
10. McAuley, J.W. (2003), An Introduction to Politics, State and Society, SAGE Publications Ltd., London, UK.
11. Razin, A. Sadka, E. Nam, C. W. (2005), The Decline of the Welfare State: Demography and Globalization / the MIT Press, London, UK.
12. Rice, J. M. Goodin, R. E. James, M. R. Parpo, A. (2006), "The Temporal Welfare State: A Crossnational Comparison", Journal of Public Policy, vol. 26, no. 3, pp. 195—228.
13. Turner, J. (2014), "Welfare state reforms", Manchester Salon, [Online], available at: <http://manchestersalon.org.uk/welfare-state-reforms-jane-turner.html> (Accessed 25 Oct 2014).
14. US Government Info (2012). "Welfare Reform in the United States", [Online, available at: <http://usgovinfo.about.com/od/federalbenefitprograms/a/welfare-reform.htm> (Accessed 25 Oct 2014).

Стаття надійшла до редакції 27.11.2014 р.